

батьки, відомі особистості, вчителі, друзі. Серед позитивних якостей виокремлено мобільність, сміливість, ерудованість. Як недолік підкреслено надмірну розкутість, егоїзм, залежність від соціальних мереж. Пропозиції щодо змін у вихованні старшокласниць різноманітні, починаючи від більшої уваги до релігійного виховання, психологічного захисту і завершуючи цілеспрямованою підготовкою до сімейного життя, готовністю до усвідомленого професійного вибору. У числі загроз названо нерозуміння особистісного розвитку, помилки у підготовці до професійного вибору, нерозбірливість у стосунках. У числі престижних професій переважають економічні спеціальності, модельний бізнес, сфера обслуговування.

Комплексні дослідження, проведені на засадах компаративістики, дозволять зрозуміти закономірності світу дівчат і хлопців, доповнять перелік розділів для педєутології, підвищать ефективність педагогічної діяльності.

УДК 37.014

Сокол М. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЛІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

У ХХ ст. спостерігаємо тенденцію уточнення і систематизації понятійно-категорійного апарату педагогічної науки, який здійснюється завдяки «створенню власної педагогічної точки зору» на наукові поняття педагогіки, а також абстрагує уже існуючу термінологію. Понятійно-термінологічна система теорії виховання значною мірою змінює зміст понять (особливо основне – виховання), а також корегує системні відносини, що зумовлюються різними чинниками. Така рухливість та гнучкість системи базових понять неодноразово піднімалась у наукових колах і, як наслідок, вони трактували це явище як понятійна проблема. Разом з тим, деякі дослідники проаналізувавши поняття «виховання», зазначали про наявність понад сто його визначень [11]. І. М. Кантор, який досліджував понятійну систему педагогіки, вказував на характерну протягом років невизначеність поняття «виховання» як в радянській, так і в зарубіжній педагогіці [3, с. 20–31].

Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема експлікації поняття «виховання» у педагогічній науці була предметом дослідження великого загалу науковців. На особливу увагу заслуговують наукові розвідки І. М. Кантора, Н. В. Кузьминої, В. І. Гініцинського, П. Н. Груздева, Д. М. Ушакова, І. А. Каїрова, І. В. Кічевої, М. Б. Євтуха, та ін.

Метою статті є розкриття актуальних проблем експлікації поняття «виховання» у професійній діяльності педагога.

Цілком очевидним є той факт, що процес пізнання не має меж, тому ознак поняття може бути багато, проте наука повинна виокремлювати чітке формулювання тих дефініцій, які дозволяють відрізнити одне поняття від іншого. Історія розвитку педагогічної думки у нашій країні свідчить про те, що поняття «виховання» розвивалося з плином часу, звідси ми можемо простежити розвиток його дефініції, а також зміни його значень у ХХ ст.

Варто зазначити, що такі складові «виховання» як: суспільне явище, вид діяльності, філософський конституент є основними причинами різноманітних трактувань цього поняття, що у свою чергу зумовлює різноаспектність його експлікації. Водночас, упродовж перших чотирьох десятиліть ХХ ст. поняття «виховання» зазнало змін, оскільки: у визначеннях поняття «виховання» почала прослідковуватись його основна функція – передавання у процесі виховання досвіду старших поколінь – підростаючим; виховання розглядалося у широкому та вузькому розумінні; провідне місце серед впливових чинників щодо особистості у процесі

виховання надавалося соціальному фактору; визначились ідеали виховання (всебічний розвиток особистості, виховання колективіста, патріота, інтернаціоналіста тощо); розширився зміст поняття «об'єкт виховання» (діти, дорослі, колектив); пропонувалися нові організаційні форми та засоби виховання (соціалістичне змагання, суспільно корисна праця тощо); декларувалася взаємодія, взаємоповага, взаємозбагачення всіх учасників виховного процесу; завуальовано культивувалися ідеї авторитарного виховання.

Зважаючи на згадані компоненти, що характеризують насамперед структуру і зміст педагогічного поняття Г. Н. Рівлін (Rivlin N. N.) в «Енциклопедії сучасної освіти» (1943 р.) визначає його як: «процес і можливість змінити людину на особистість» [10, с. 23]. До того ж, П. Н. Груздев пропонує розглядати його дещо по-іншому, зважаючи передусім на тогочасну державну комуністичну політику, тому поняття «комуністичне виховання» і власне «виховання» автор ставить в один синонімічний ряд і дає таке визначення: «виховання, комуністичне виховання – це цілеспрямована суспільна діяльність, зміст якої – догляд за розвитком підростаючого покоління, передача розуму і засвоєння у конкретній системі і формі накопиченого досвіду, необхідного для подальшого розвитку і на завершення формування суспільної поведінки» [2, с. 12].

«Педагогічна енциклопедія» (1964 р.) та навчальні посібники з педагогіки періоду 60-80-х рр. з незначними розбіжностями у формулюванні трактують комуністичне виховання наступним чином: «... це цілеспрямоване формування всебічно розвинених і свідомих людей, які гармонійно поєднують у собі духовне багатство, моральну чистоту, фізичну досконалість; в процесі комуністичного виховання відбувається створення марксистсько-ленінського світогляду, становлення комуністичної спрямованості особистості» [7, с. 293]; «провідна роль належить педагогу, що розробляє програму спільної мети комуністичного виховання» [6, с. 7].

Д. М. Ушаков у «Тлумачному словнику» також дотримується думки, що оптимальним для аналізу поняття «виховання» є виділення двох структурних визначень: «1. Систематичний вплив на розвиток дитини. 2. Володіння навичками, що відповідають запропонованих середовищем вимогам» [8, с. 81]. І. А. Каіров стверджує, що «виховання» – це «цілеспрямований, планомірний розвиток фізичних, розумових здібностей дітей, оволодіння знаннями і практичними вміннями, формування у них наукового, матеріалістичного світогляду і комуністичних рис особистості» [6, с. 14]. До того ж, І. Т. Огородніков стверджує, що «виховання – процес вироблення в учнів комуністичної свідомості, поведінки і розвитку їх пізнавальних і творчих здібностей і талантів і воно включає пізнання життя та формування відносин та поведінки у житті» [4, с. 11]. Спроба визначити склад дефініцій поняття «виховання», розпочата у 80-ті роки Н. В. Кузьміною та В. І. Гінецинським, звузила багатоаспектність «виховання» як явища суспільної практики, хоча і не надала остаточного його формулювання [4, с. 60]. У «Педагогічному словнику» С. У. Гончаренко поняття «виховання» трактує як процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів» [1, с. 112].

Отже, ми дійшли висновку, що детермінація поняття «виховання» розвивається протягом останніх десятиліть в наступних дефініціях: від впливу на особистість, управління нею та її формування у педагогічній взаємодії, співпраці, сприяння, життєтворчості. Поява цих слів у його визначенні свідчить про уточнення змісту поняття: розширенні його семантичної бази, зміні характеру педагогічної діяльності. Відтак, можливість закріплення в педагогічній термінології таких небажаних в трактуванні «виховання» дефініцій, як життєздатність, пристосування, виживання,

демонструє порушення наступності відображення інваріантного змісту поняття в його нових інтерпретаціях.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Груздев П. Н. Педагогика. Учебник для высших педагогических учебных заведений / П. Н. Груздев. – М.: Учпедгиз, 1940. – 623 с.
3. Кантор И. М. Педагогическая лексикография и лексикология / И. М. Кантор. – М.: Просвещение, 1968. – 200 с.
4. Кузьмина Н. В., Гинецинский В. И. Категориальный анализ понятия воспитание / Н. В. Кузьмина // Вопросы повышения эффективности теоретических исследований в педагогической науке. Тезисы докладов VIII сессии Всесоюзного методологического семинара. – М.: Ротапринт, 1976. – Ч. 1. – С. 60–62.
5. Огородников И.Т. Педагогика / И. Т. Огородников. – М.: Знание, 1968. – С. 11.
6. Педагогика / Под ред. Ю. К. Бабанского. – М.: Педагогика, 1983. – 608 с.
7. Педагогика. Учебник для педагогических институтов / под ред. Каирова И. А. – М.: Учпедгиз, 1956. – 434 с.
8. Педагогическая энциклопедия: В 4-х т. / [гл. ред. И. А. Каиров и Ф. Н. Петров]. – М.: Советская энциклопедия, 1964 - 1968. – Т. 1 : А – Ж. – 1964. – 608 с.
9. Ушаков Д. Н. Толковый словарь Ушакова / Д. Н. Ушаков. М.: Просвещение, 1935-1940. – 425 с.
10. Encyclopaedia of modern education / Ed. by Rivlin H. N. – New York: F. Hubner and Co., 1943 – 453 p.
11. Vanya I. O metodologických problemech v rozvoji pedagogické teorie / I. O. Vanya – Sladkovice: Pedagogika, 1962. – № 3. – 254 s.

УДК 378.064.4 – 021.68(45)

Соловей М. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до ст. 47 чинного Закону України «Про освіту» [1] підвищення кваліфікації це процес спрямований на підвищення рівня особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття нових знань і умінь у межах професійної діяльності. Основною інституційно формою підвищення кваліфікації залишаються курси, які педагогічний працівник зобов'язаний проходити один раз у п'ять років, як правило на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти. Такий термін зумовлений нормами Типового положення про атестацію педагогічних працівників.

Зважаючи на завдання, які стоять перед сучасною школою і які у відповідь до суспільного процесу постійно змінюються, створення умов для підвищення кваліфікації є надважливим завданням.

На основі відомих досліджень та практики виділяємо наступні організаційні складові курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників: 1. Суб'єкти освітнього процесу (слухачі і науково-педагогічні працівники) 2. Зміст навчального процесу 3. Науково-методичне забезпечення. 4. Ресурсний потенціал інституту 6. Планування та управління курсами.

Основними суб'єктами підвищення кваліфікації в інституті є слухачі, педагогічні і науково-педагогічні працівники. Формування контингенту слухачів